

Landskap: Småland
 Härad: Västra s. 6-7
 Socken: Hultsjö, Pepperstad Berättat av:
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1883 i Hultsjö

Ramsen ö. småbarnshvar. s. 1-5.
 Prydnadskepp ö. upptärg. (Pepperstads m) s. 6-7.
 Klack gubbe bodade flicka som hade
 "vättränk." s. 8-9.

LUF 53.

" 54.

Ämne: Ramsor och Småbarnslekar.

Ramsor och småbarnslekar har nog förekommit, men mera i äldre tid än vad det nu förekommer. De ramsor och barnlekar som under min barndomstid förekom var företrädesvis vid lekar såsom t.ex. "Kura gömma" likamed Kurra gömma, samt vid flera av lekarna under min skoltid, där vi ofta använde en lek som vi kallade "Käringa på kupa". Käringen på kupan. Och när denna lek skulle börja, ställde de lekande upp i en ring, och en av de lekande en ramsa som löd, Åka, Påka, Domens, Klåka, Ärla, Pärla, Pele, Po. Den som då träffades av ordet "Po", han fick då lämna ringen, och så uppreades ramsan tills dess att det endast blev två kvar, och då blev ramsan ord för ord uttalad varannan gång, till det förlösande ordet stannade då en av dem, den som då fick turen att stanna kvar, han fick bli "Käringa på Kupa". När man lekte "Kura Gömma" fick den som "Kurrade" stå mot en vägg med båda händerna för ansiktet samt räkna till tolv, och sedan baklänges från tolv till ett, när han sedan vände sig om, skrek han alltid så högt han förmådde "Tvv för alla hemtivar".

Vidare fanns en ramsa som också användes nästan till så gott som alla lekar och löd såhär. Ene, Bene, Buse, Bapp, Du slapp, samt ytterligare en ramsa som löd Änka, Fränka, Fröken, Fru ute skall du vara nu.

ACC. N:R M. 10228:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vidare fanns en annan lekkrans mycket användes: ÄPPEL, Poppel, Piron, Paron, Pe,
Kråkan satt på sne, samt Två vita hästar stodo i ett stall, och åto hö hela
dagen ut.

Att mamman lekte med sina småttingars händer, förekom mycket ofta, t.ex. genom
att lägga ned de små fingrarna, och i samband härmed räknade, med början vanli-
gen på tummen med Tummetott, Slickepott, Långeman, Hjärtlehann, lille Vickevin-
ge, som då blev lillfingret. Man kunde också börja på lillfingret, men då lät det
så här, Lillingen, Gullingen, Långstånna, Gubbaskäget, Knäppom, som då blev
tummen. Och dessa namn använde mina föräldrar, samt vi svskor oss emellan att
roa oss med under min barndom. Och samma användes även i min hustrus hem i Löv-
ås Rankvilla under hennes barndomstid.

Herrens i mitt hem i Grönö Hultsjö använde min far, när vi var små en visa, när han
satte oss på sina fötter för att rida ranka med oss, som löd: Nicka till kvarn,
nicka till kvarn, så får du möllarnas doter. Samt en dito. Ride ride ranka, hästen
heter Blanka, vart ska du rida, rida och fria, till e lita pia, vad ska hon heter Anna
Magareta, tjocke den feta.

Leken borra, borra gulläpple var en lek som förekom under min skoltid och till-
gick så, att de deltagare stodo eller sutto i en ring, och höll ut händerna

- 6 -
ACC. NR M. 10228:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

knutna, sedan gick en omkring och borrade ned pekfingret i de deltagandes händer
under tiden sjöngs, borra, borra gulläpple, när den som gick och borrade, hade gått
runt ringen, inställde han eller hon sig i ringen, och den som sist blev borrad
fick då börja gå omkring.

Att föräldrarna sjöngo vaggvisor för sina småbarn förekom nästan allmänt förr i
tiden och de flesta vaggvisornana voro diktade eller författade av föräldrar
längre tillbaka, och sjöngs sedan av generation efter generation.

Några av dessa vaggvisor har jag lyckats uppteckna och dessa följer här nedan
Vysserilull koka erutan väl full, det kommer tre "Sultens" / hungriga / hundar,
den ene var du den andre var jag, den tredje var prästens lilla grå hynda.

Skatan satt på lagårdstak skvattrade med sin dotter, vad skall vi i vinter gå
vi fryser om våra fötter, vi ska resa till Danmark köpa sko för en halver mark
trin tron pepparkorn, gaten blåser i solverhorn, booken slår nå trumma så hela
jorden damma. /damma/

Vissa vyssa litet barn, stor i stjerten som en kvarn, huvud som en skäppa, vem
som är far till detta barn honom borde man spräcka, eller honom borde man skräppa.

Att en moder kysser sitt barn förekom mycket ofta, och säskilt när barnen voro
små, och den seden förekommer förresten än i dag på min trakt, samma var och med

ACC. NR M. 10228:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

..... seden att modern gned barnets näsa mot sin, förekom mycket ofta, Förr i tiden
..... förekom det mera än nu, men seden är inte bortlagd, utan användes ännu på min
..... trakt, särskilt då barnen äro små, däremot har jag aldrig hört talas om att bar-
..... nen kväste sina föräldrar, varken till avsked eller annorstädes, om det nu berod-
..... de på att de ej ville visa sina känslor eller ei, det kan jag i varje fall in-
..... te se någon upplysning om, ty jag har aldrig hört berättas något därom.

..... När barnen blevo så stora att de förstodo sig på leksaker, så tillverkades så-
..... dana till dem, och dessa varierade mycket, och till småflickorna tillverkades
..... eller svädes dockor, /trassdockor/, och till småpojkarne tillverkades vanligen
..... hästar, och dessa gjordes vanligen av trä, men mycket ofta gjordes hästar av
..... furubakk "barkhästar". Vidare tillverkades leksaker av stora hasselnötter,

..... En stor hasselnöt togs kärnan ur, medelst ett större hål i vardera änden, ett
..... mindre hål på sidan, genom de större hålen stacks en pinne, i vars övre ända
..... var zort liksom ett huvud så att inte ninnen skulle gå igenom nöten, i den ned-
..... re delen av pinnen sattes en potatis, i det lilla hålet på nôtens sida trädtes
..... en tråd som fastbands i pinnen när man så drog tråden in och ut så smurrade
..... potatisen, denna leksak kallades på min trakt för "nötaperra".

..... Vidare högg man av toppen på en tall, och avsågades ett par tum framför en gren

- 10 -
ACC. NR M. 10228:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

serie vari lämnades två grenar vilka tjänstgjorde som fötter, bakom de två grenarna lämnades en rätt lång bit, vilken skulle föreställa kroppen, och fick glida mot golvet i den främre ändan slogs en spik eller i bästa fall en ståltråds-
haspa, vari bands ett snöre att dra hästen i som han kallades, och en sådan häst kallades på min trakt för "Kal Joan".

Några s.k. torkade Gåshalsar har aldrig förekommit på min trakt, åtminstone har jag aldrig hört någon berätta härom

Lönåsa Hultsiö den 12/2 1947

Joh. Sjöquist.

ÄMNE: PRYDNADSSKEPP och UPPTÅG /med riktiga båtar i samband med utklädsel.

Angående denna fråga, har jag inte så mycket att upplysa om.

I min hemkyrka Hultsiö har mig veterligt ej funnits något s.k. kyrkskepp. Det enda som jag med säkerhet vet om, det fins i Skepperstad kyrka, det är ett mycket gammalt och åldrigt kyrkskepp, och det berättas att detta skepp skulle i början av 1500 talet skulle ha hängt någonstans framme i koret, men nu har det fått sin plats i sakristian, där det står ovanpå ett skåp. Typen är ett s.k. större sevärdhetsfartyg, och liknar mest en fullriggare. Efter som Skepperstad är en gammal historisk plats, går det många sägner om att skeppet skulle på något sätt satts i samband med att något slag eller dräbning, som i forntiden skulle ha stått på Skepperstad slätter, varom en del bautastenar tycks bevisa. Vidare rimmar en å igenom kyrkbyn, och det berättas om att Vikingarna skulle ha gjort uppehåll i Skepperstad under sina Vikingafärder i vattensdragen upp till Emån, tv. ovannämnda å har sitt utlopp i Emån någonstans uppe i Östra härad.

Närmer användes inte kyrkskeppet för annat ändamål än såsom gammal relik, samt kyrkans inventarier.

Vidare berättas från Hjärtkanda socken, att där för länge sedan skulle ha funnits något gammalt kyrkskepp, men var det ärommet, det är ingen som vet, eller som kan

-4-

ACC. NR M. 10228 : 7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Se någon nöjaktig upplysning om, och jag har själv varit på ort och ställe och undersökt de gamla kyrkoinventarierna, men har ej kunnat få reda på någonting angående det gamla kyrkskeppet.

Ej heller har jag hört talas om att något s.k. varsel förekommit varken i Skepperstad eller Hjärtlanda efter något skepp.

Någon procession med kyrkskepp har jag ej hört berättas om. Ej heller några upptåg med vanliga båtar har jag hört berättas om.

Däremot berättas från Skepperstad att det förr i tiden skulle stått något s.k. siöslag eller någon sorts kämpalek mellan båtar i ån som rinner igenom byn. men detta är ju bara sägner, så någon bestämd för det har jag ej, utan stöder mig endast på berättelser från ort och ställe.

Lönåsa Hultsiö den 10/2 1947

Joh. Sjöquist .

S. K. R. O. C. K.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En landthrukare från Hjälmäkra Skepperstad, hade en svster som hette Lisa-Stina som var född 1842. Då Lisa-Stina var tolv år gammal, blev hon plötsligt sjuk och fick värk i hela kroppen, dock mest i ena benet, hon sökte läkare på flera håll utan att det hjälpte det minsta grand. Så en dag, — flickan hade då legat i en ryslig värk i åtta veckor, — kom det en s.k. "klok gubbe" till gården. Denne gubbe var från Hultsjö och var torpare hos prästgårdsbonden därstädes, och denne gubbe sade sig ha sport att Johan Petter i Hjälmäkra skulle ha en flicka som var sjuk och som ingen Doktor kunde bota. När torparen hade tittat på flickan en stund så förklarade han att flickan hade "vättvärk" och nu skall jag säga er vad ni har att göra för att få henne frisk. Tag en sten på kyrkogården, och en på "hampelandet", en på "bastugnén" och en i sjön. Elda sedan upp ugnen och gör sedan stenarna glödheta, sänk dem sedan därefter ned i vatten, en efter en, men tag noga reda på vilken sten det sjunger mest i då den kommer i vattnet. Stenarna skall därefter läggas tillbaka var och en på sina respektive platser, och i samma läge som de var förut, men under den stenen som det sjöng mest i skall ni offra en kopparslant. Ja så talade torparen och efter att man följt hans resept till punkt och pricka

ACC. NR M. 10228:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och funnit att det sjöng mest i den stenen som var tagen ur sjön, och slanten

vederbörligen offrad under stenen, var det underliga i saken, att flickans far

hann knappast inte upp från sjön förrän flickan var fri från sin värk.

Benet hade varit tjockt och svullet från knäet ända ned till anklen,

Och det var inte mindre än elva sår. Tre benflisor på ungefär tio centimeters

längd hade väckt ut. Och till sist berättas det att flickan blev så smärtsom

alldeles återställd, och såren läktes, och skulle ha sedan levat tills hon var

nittio år gammal

Lönnsa Hultsiö i februari 1947

Joh. Stöquist.